

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПРИЛАДОБУДУВАННЯ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан інженерно-технічного
факультету
Йолана ГОЛИК
«7» вересня 2024 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Безпека життєдіяльності і охорона праці**

Рівень вищої освіти	1(бакалавр)
Галузь знань	15 Автоматизація та приладобудування
Спеціальність	151 Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології
Освітня програма	«Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології»
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Ужгород 2024

Робоча програма навчальної дисципліни „**Безпека життєдіяльності і охорона праці**”
для здобувачів вищої освіти галузі знань **15 Автоматизація та
приладобудування спеціальності 151 Автоматизація та комп’ютерно-інтегровані
технології**

Розробник: к. фіз.-мат. н., доцент Володимир ЦИГИКА

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри приладобудування
протокол № 7 від «15» травня 2024р.

Завідувач кафедри Ч Ігор ЧИЧУРА

Схвалено науково-методичною комісією інженерно-технічного факультету

протокол № 5 від «20» червня 2024 р.

Голова науково-методичної комісії Ц Цигика В. В.

©Цигика В. В., 2024 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2024р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС –3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин –90	4	5
Кількість модулів –2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних –2 самостійної роботи студента –6	7	9
	Лекції:	
	28	8
	Практичні (семінарські):	
	14	4
Вид підсумкового контролю: екзамен	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	48	78

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни „Безпека життєдіяльності і охорона праці” є надання теоретичних знань і практичних навичок, необхідних майбутнім інженерам для вирішення численних проблем реалізації безпечних і здорових умов життя і діяльності людини. В рамках частини курсу, яка стосується безпеки життєдіяльності, розглядаються питання, які забезпечують загальну освіту в галузі безпеки. Метою другої частини курсу є розгляд проблем безпеки у виробничих умовах, що потребує ознайомлення із нормативно-правовими та організаційними основами охорони праці, із основами техніки безпеки, виробничої гігієни, санітарії, пожежної безпеки.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

ЗК8. Навички здійснення безпечної діяльності;

ЗК 9. Прагнення до збереження навколишнього середовища;

ФК12. Здатність розуміти і враховувати соціальні, екологічні, етичні, економічні аспекти, вимоги охорони праці, виробничої санітарії і пожежної безпеки під час формування технічних рішень;

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності і охорона праці» є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми: ОК5 - вища математика, ОК8- фізика, ОК28 - фахова виробнича практика.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньо-професійної програми «Автоматизація», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Застосування базових знань основних принципів та методів вимірювання фізичних величин і технологічних параметрів.	ПРН6
Знання і розуміння соціальних, екологічних, етичних, економічних аспектів, вимог охорони праці, виробничої санітарії і пожежної безпеки.	ПРН11

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни „Безпека життєдіяльності і охорона праці”:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знання теоретичних основ безпеки життєдіяльності, небезпечних факторів у виробничій сфері і побуті та засобів їх попередження, небезпек, що призводять до надзвичайних ситуацій та заходів зниження їх наслідків.	ПРН11
Знання основних понять охорони праці, інформованість стосовно законодавства з охорони праці, системи управління охороною праці на об'єкті господарювання та організаційно-технічних заходів з безпеки праці.	ПРН11
Знання про методи і прилади вимірювання параметрів стану навколишнього середовища, нормованих показників мікроклімату виробничих і побутових приміщень з метою контролю дотримання санітарно-гігієнічних норм.	ПРН6
Вміння враховувати вимоги безпеки життєдіяльності, охорони праці, виробничої санітарії, пожежної безпеки, збереження навколишнього середовища під час формування технічних рішень; збирати і аналізувати науково-технічну інформацію з охорони праці та техніки безпеки.	ПРН11

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання під час вивчення дисципліни „Безпека життєдіяльності і охорона праці” є: самостійне виконання практичних робіт; реферати, презентації та виступи на семінарських заняттях; стандартизоване тестування, матеріали, які підтверджують результати вивчення певної теми чи кількох тем на on-line курсах чи в іншій системі неформальної освіти, екзамен по завершенні курсу.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усне опитування, тестування, оцінювання засвоєння навчального матеріалу за результатами доповідей на семінарських заняттях, перевірка письмових практичних робіт.

Форми модульного контролю: стандартизоване комп'ютерне тестування з відповідних розділів курсу, врахування результатів поточного контролю під час навчальних занять.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний екзамен.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1): Т1 ÷ Т6 – теми,
НО – неформальна освіта

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
Т1,2	Т3	Т4	Т5	Т6	НО	45	100
10	10	10	10	10	5		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2): Т1 ÷ Т6 – теми.

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	30	100
12	12	12	12	12	10		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Письмові практичні роботи	3	30	3	30
Контрольні завдання при тематичному оцінюванні	3	20	3	30
Навчання в системі неформальної освіти, реферат чи презентація	1	5	1	10
Модульна контрольна робота (стандартизовані тести)	1	45	1	30
Разом	1	100	1	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Завдання для модульного контролю складається із тестових питань, зі змістом яких студенти знайомляться на початку семестру. Із даного переліку питань формуються контрольні тести модульної контрольної роботи. Комп'ютерне тестування модульної контрольної роботи з БЖД (1-й модуль) включає 60 питань, кожне з яких оцінюється в 1,5 бала, тести з ОП (2-й модуль) включають 30 питань, кожне з яких оцінюється в один бал.

Підсумковий модульний контроль враховує результати виконання самостійних письмових практичних робіт, які охоплюють основні розділи курсу, результати поточного контролю під час аудиторних занять протягом семестру.

Кожен модуль оцінюється максимально сумарно в 100 балів. В кінці семестру виводиться середнє арифметичне двох модулів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

До складання екзамену допускаються лише студенти, які мають підсумковий рейтинговий бал модульного контролю не менше 35. За результатами виконання студентом навчальної програми впродовж семестру зарахування курсу без додаткового опитування можливе при отриманні не менше 60% можливих балів.

Студентам, які до початку екзаменаційної сесії набрали менше 35 балів, надається можливість підвищення рейтингу шляхом відпрацювання пропущених занять, не засвоєних тем з тим, щоб такі студенти могли бути допущені до складання екзамену.

Форма проведення екзамену - усна, екзаменаційний білет включає три теоретичні питання із загального переліку питань для підсумкового контролю, який повідомляється студентам на початку семестру.

Результати екзамену оцінюються за 100-бальною шкалою, диференційованою шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалою ЄКТС:

Сумарні бали	Оцінка ECTS	Екзамен
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	Добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	Задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Безпека життєдіяльності

Тема 1. Вступ. Теоретичні основи БЖД. Теорія небезпеки і ризику. Ризик як оцінка небезпеки. Види ризику Концепція прийняттого (допустимого) ризику. Методи визначення ризику. Управління ризиком.

Тема 2. Небезпеки життєдіяльності у виробничій сфері і побуті. Класифікація негативних факторів. Дія шуму і вібрації на організм людини. Хімічні фактори небезпеки та їх нормування. Дія електричного струму на організм людини. Вплив електромагнітних полів. Психофізіологічні фактори небезпеки.

Тема 3. Природа, джерела і наслідки впливу на організм людини іонізуючих випромінювань. Види, характеристики та біологічна дія іонізуючих випромінювань. Одиниці вимірювання іонізуючих випромінювань та дозиметричні прилади. Заходи радіаційної безпеки.

Тема 4. Медико-біологічні та соціальні проблеми здоров'я. Основні визначення здоров'я людини, показники здоров'я населення. Здоровий спосіб життя та його реалізація. Роль біоритмів у забезпеченні життєдіяльності людини.

Тема 5. Життєдіяльність в сучасному урбанізованому середовищі. Проблеми життєзабезпечення урбанізованого середовища. Небезпеки урбанізованого середовища та їх запобігання.

Тема 6. Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій. Причини виникнення, класифікація та запобігання виникнення надзвичайних ситуацій. Організація життєзабезпечення населення в умовах надзвичайних ситуацій.

Модуль 2. Охорони праці

Тема 1. Правові та організаційні питання охорони праці. Основні поняття і визначення в охороні праці. Законодавство України з охорони праці, система державного управління охороною праці. Організаційні основи охорони праці.

Тема 2. Виробничий травматизм і професійні захворювання. Аналіз, прогнозування, профілактика травматизму та профзахворювань. Розслідування нещасних випадків на виробництві. Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві.

Тема 3. Основи гігієни праці та виробничої санітарії. Основні терміни та визначення. Основні параметри мікроклімату. Виробниче освітлення. Гігієна розумової праці.

Тема 4. Екологічні основи охорони праці. Методи і прилади контролю стану навколишнього середовища. Основи захисту від шкідливих факторів, обумовлених фізичним та хімічним забрудненням навколишнього середовища.

Тема 5. Електробезпека. Класифікація і характеристика способів і засобів електробезпеки. Захисне заземлення і занулення.

Тема 6. Пожежна безпека. Причини виникнення пожеж. Загальні вимоги пожежної безпеки. Порядок дій у разі виникнення пожежі.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Форма навчання: денна						Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		лекції	семінарські	лабораторні	індивід. робота	самост. робота		лекції	семінарські	лабораторні	індивід. робота	самост. робота
Модуль 1. Безпека життєдіяльності												
Тема 1. Вступ. Теоретичні основи БЖД.	8	2	2	-	-	4	8	2	2	-	-	4
Тема 2. Небезпеки життєдіяльності у виробничій сфері і побуті.	10	4	2	-	-	4	10	2	-	-	-	8
Тема 3. Природа, джерела і наслідки впливу на організм людини іонізуючих випромінювань.	8	2	2	-	-	4	8	-	-	-	-	8
Тема 4. Медико-біологічні та соціальні проблеми здоров'я	6	2	-	-	-	4	6	-	-	-	-	6
Тема 5. Життєдіяльність в сучасному урбанізованому середовищі.	8	2	2	-	-	4	8	-	-	-	-	8
Тема 6. Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій.	6	2	-	-	-	4	6	-	-	-	-	6
Разом за модуль	46	14	6	-	-	24	46	4	2	-	-	40
Модуль 2. Охорона праці												
Тема 1. Правові та організаційні питання охорони праці.	10	4	2	-	-	4	10	2	2	-	-	6
Тема 2. Виробничий травматизм і професійні захворювання.	6	2	-	-	-	4	6	-	-	-	-	6
Тема 3. Основи гігієни праці та виробничої санітарії.	6	2	-	-	-	4	6	-	-	-	-	6
Тема 4. Екологічні основи охорони праці.	8	2	2	-	-	4	8	2	-	-	-	6
Тема 5. Електробезпека.	6	2	-	-	-	4	6	-	-	-	-	6
Тема 6. Пожежна безпека.	8	2	2	-	-	4	8	-	-	-	-	8
Разом за модуль	44	14	8	-	-	24	44	4	2	-	-	38
Всього за курс	90	28	14	-	-	48	90	8	4	-	-	78

6.3. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
1	Людина як елемент системи «Людина – життєве середовище». Глобальні проблеми життєдіяльності. Ризик як оцінка небезпеки. Методи визначення ризику.	2	2
2	Кількісні параметри оцінки впливу негативних факторів середовища життєдіяльності на організм людини (шум, вібрація, хімічні фактори небезпеки, електричний струм, електромагнітне випромінювання).	2	-
3	Іонізуючі випромінювання, радіаційна безпека, дозиметрія	2	-
4	Проблеми життєзабезпечення сучасного урбанізованого середовища.	2	-
5	Правові основи охорони праці. Охорона праці на підприємстві. Організація навчання з охорони праці.	2	-
6	Методи і прилади контролю стану навколишнього середовища.	2	2
7	Методика оцінки і забезпечення пожежної безпеки об'єкта господарювання.	2	-
Разом		14	4

6.4 Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
1	Теоретичні основи БЖД. Визначення ризику за допомогою імовірнісних структурно-логічних моделей.	4	4
2	Небезпеки життєдіяльності у виробничій сфері і побуті. Оцінка відповідності нормативним показникам акустичних факторів.	4	8
3	Природа, джерела і наслідки впливу на організм людини іонізуючих випромінювань.	4	8
4	Медико-біологічні та соціальні проблеми здоров'я. Вплив температури на психологічну стійкість людини у забезпеченні безпеки.	4	6
5	Життєдіяльність в сучасному урбанізованому середовищі.	4	8

	Оздоровлення параметрів мікроклімату.		
6	Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій.	4	6
7	Правові та організаційні питання охорони праці.	4	6
8	Аналіз, прогнозування, профілактика травматизму та профзахворювань. Гігієна розумової праці	4	6
9	Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії. Виробниче освітлення.	4	6
10	Повітря робочої зони та оцінка його забруднення. Системи вентиляції і кондиціонування повітря.	4	6
11	Безпека експлуатації систем електропостачання та електрообладнання. Захисне заземлення в електроустановках.	4	6
12	Загальні вимоги пожежної безпеки до територій, будівель, приміщень і споруд.	4	8
Разом		48	78

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. 8-е вид.– К.: Каравела, 2018. – 344 с.
2. Жигуц Ю. Ю., Лазар В. Ф. Основи охорони праці. – Ужгород: вид-во УжНУ «Говерла», 2023. – 200 с.
3. Охорона праці: навч. Посібник /За ред. В. Кучерявого. – Львів: Оріяна-Нова, 2007. – 368 с.
4. Заплатинський В. М., Цигика В.В. Безпека життєдіяльності та основи охорони праці. План-конспект лекційного курсу для студентів інженерно-технічного факультету.– Ужгород: 2021. – 51 с.
5. Охорона праці та цивільний захист: практикум [Електронне видання] / Н.Ф.Качинська - К.: КПІ ім.Ігоря Сікорського, 2021.– 282 с.

Допоміжна література

1. Жигуц Ю.Ю. Збірник задач та тестів з інженерної екології (для студентів технічних спеціальностей). Посібник. Ужгород: ПП «Інватор», 2020. – 184 с.
2. Жигуц Ю. Ю., Цигика В. В. Інженерна екологія (для студентів інженерних спеціальностей).- Ужгород: пп «Інватор», 2020.- 204 с.
3. ДСанПіН 3.3.6.096-2002 Державні санітарні норми і правила при роботі з джерелами електромагнітних полів

Інформаційні ресурси в мережі інтернет

1. <http://www.dnopr.kiev.ua> - Офіційний сайт Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду

<http://www.mon.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

2. <http://www.mns.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства надзвичайних ситуацій України.

3. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».